

УДК 373.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/79-1-43>

Людмила КОЛБІНА,

orcid.org/0000-0001-6249-9546

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогічних технологій початкової освіти

Державного закладу «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

(Одеса, Україна) Kolbina.ludmila79@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті розкрито сутність використання інноваційних технологій розвитку критичного мислення у молодших школярів в освітньому середовищі. Досліджено мету, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні використанні інноваційних технологій розвитку критичного мислення у молодших школярів в освітньому процесі. Розкрито особливості використання інноваційних технологій розвитку критичного мислення для сприяння розв'язанню поставлених задач перед здобувачами початкової ланки освіти, а саме: освітня мотивація (дана мотивація сприяє виконанню поставлених завдань щодо підвищення інтересу до освітнього процесу та вчить активно сприймати навчальний матеріал учнями); інформаційна грамотність (розвиває в здобувача здібність до роботи (самостійної аналітичної та оцінювальної) з інформацією будь-якого рівня складності); культура мовлення (сприяє формуванню та розвитку навичок написання різножанрових творів); соціальна компетентність (несе відповідальність за знання щодо формування та розвитку комунікативних навичок). Схарактеризовано специфіку використання інноваційних технологій щодо розвитку критичного мислення у дітей молодшого шкільного віку в освітньому процесі. Дослідження довели, що для розвитку критичного мислення всі інноваційні технології, які були розглянуті та охарактеризовані мають величезне значення щодо формування та розвитку критичного мислення у дітей молодшого шкільного віку. За допомогою інноваційних технологій у молодших школярів розвивається пам'ять та впевненість; формується вміння осмисленого сприйняття, а не механічного запам'ятовування інформації під час освітнього процесу. Також технології допомагають здобувачам початкової освіти під час навчання критично аналізувати, сприймати наукові знання; розвивати та формувати власну думку, самостійно оцінювати явища довкілля, з повагою відноситися до тверджень та думок інших людей, до дійсності, вчать взаємодіяти з колективом, підвищують цікавість до отримання знань, формується інформаційна грамотність тощо. За допомогою інноваційних технологій у здобувачів початкової освіти формуються навички комунікації, для сприяння освітньої мотивації та формування соціальної компетентності.

Ключові слова: *молодші школярі, інноваційні технології, інтерактивне навчання, інтегроване навчання, проєктне навчання.*

Ludmila KOLBINA,

orcid.org/0000-0001-6249-9546

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Pedagogical Technologies in Primary Education

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky"

(Odesa, Ukraine) Kolbina.ludmila79@gmail.com

USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

The article reveals the essence of the use of innovative technologies for the development of critical thinking in primary school students in the educational environment. The goal, which consists in the theoretical justification of the use of innovative technologies for the development of critical thinking in primary school students in the educational process, has been investigated. The peculiarity of the use of innovative technologies for the development of critical thinking to help solve the tasks set before the students of the primary level of education is revealed, namely: educational motivation (this task helps to increase interest and curiosity in the learning process itself and teaches to actively perceive educational material); information literacy (develops the ability for work (independently analytical and evaluative) with any information, of any level of complexity); speech culture (formation of writing skills of various genres); social competence (responsibility for knowledge and formation of communication skills). The specifics of the use of innovative technologies for the development of critical thinking in children of primary school age in the educational process are

characterized. Studies have proved that for the development of critical thinking, all the innovative technologies that were considered and characterized are of great importance for the formation and development of critical thinking in children of primary school age. With the help of innovative technologies, primary school students develop confidence, memory, and the ability to not mechanically memorize information during the educational process, but to perceive it meaningfully. Also, technologies help students learn critical analysis, contribute to the formation of their own opinion, independently evaluate environmental phenomena, scientific knowledge, respect the opinions and statements of other people, to reality, teach them to interact with people, increase interest in learning, teach information literacy, etc. With the help of innovative technologies, communication skills are formed; they contribute to educational motivation and the formation of social competence.

Key words: primary school students, innovative technologies, interactive learning, integrated learning, project learning.

Постановка проблеми. Питання критичного мислення є досить новим в українській дидактиці та методиці навчання молодших школярів. Інтерес до розвитку критичного мислення як освітньої інновації в країні з'явився лише наприкінці 20 століття. Вже у 2016 році XXI століття, відповідно до Концепції Нової української школи, активізується інтерес до розвитку критичного мислення в початковій ланці освіти.

Державні стандарти початкової освіти визначають наскрізні вміння, зокрема критичне мислення. Багато вчених пояснюють це сукупністю психічних процесів, які діти освоюють, починаючи з початкової школи, і використовують як психічні процеси вищого рівня. Крім того, ці навички допомагають робити обґрунтовані висновки, судження та усвідомлений вибір.

Під час освітнього процесу, розвиток критичного мислення у молодших школярів відбувається під час формування умінь: усвідомлення різноманітного впливу соціального середовища, подолання труднощів, вирішення проблемних ситуацій чи знаходження альтернативних шляхів їх вирішення, приймати адекватні рішення тощо.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблему щодо використання інноваційних технологій розвитку критичного мислення у молодших школярів в освітньому середовищі досліджували такі науковці, як: О. Баранова, І. Богданова, С. Довбенко, І. Зязюн, О. Пехота, Л. Пилипчатіна, О. Пометун, І. Сущенко, О. Цюняк та інші. Необхідно зазначити, що ряд науковців розглядали дану проблему саме у контексті оновлення змісту освіти, думки яких були спрямованими на впровадження інноваційних технологій в процесі навчання та виховання, що і виявило важливість наукового дослідження.

Мета статті. Полягає в теоретичному обґрунтуванні використанні інноваційних технологій розвитку критичного мислення у молодших школярів в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методика критичного мислення на сьогоднішній день є актуальною в підготовці дітей молод-

шого шкільного віку нового покоління країни. За допомогою якої ми вчимо їх правильно висловлювати свої думки, розмірковувати, без остраху спілкуватися, доносити свої думки іншим, тобто як бути цікавим співбесідником так і вміти чути співбесідника.

В освітньому процесі початкової школи, актуальне значення має впровадження інноваційних технологій серед яких є методика інтерактивного навчання. Методика інтерактивного навчання розрахована для пізнання молодшими школярами навколишнього середовища в творчому процесі, бережного ставлення до довкілля тощо. Головним є те, що під час інтерактивних методів навчання, учні не механічно запам'ятовують інформацію, а з розумінням застосування її на практиці.

Відомим є і те, що критичне мислення називають «спрямованим мисленням» адже таке мислення спрямоване саме на отримання бажаного результату. Це мислення є самостійним, важливим для дітей молодшого шкільного віку на етапі становлення, як учня. Кожен учень має розуміти про те, що він планує, правильно будувати свої думки та приймати правильні самостійні рішення.

Критичне мислення називають також мисленням соціальним – це коли важлива думка перевіряється та вдосконалюється тоді, коли нею обмінюються чи діляться з іншими – це може бути: диспут, суперечка, обмін думками з іншими людьми чи іншою людиною (для поглиблення та уточнення своєї позиції).

Отже, розпочинаючи з початкової школи під час розвитку та формування критичного мислення, вважаємо за необхідне застосовувати в освітньому процесі інтерактивні методи навчання (дебати та дискусії; групова робота; робота в парах, письмові роботи; проекти тощо), які як доводять наукові доробки вчених є найкращим видом для цієї діяльності.

Розглядаючи сутність інтерактивного навчання в освітньому процесі початкової школи, необхідно згадати, що кожна дитина чи доросла людина з розвинутим та сформованим критичним мис-

ленням: чесна у першу чергу перед собою; вміє долати сумніви з приводу когось, чи чогось; вміє ставити правильні запитання; базує судження тільки на доказах; шукає зв'язок між предметами; вміє відокремити головне від другорядного, а головне, несправжнього, неважливого, риторичного. Діти з розвинутим та сформованим критичним мисленням розпочинаючи з початкової школи є інтелектуально незалежними, такими учнями не можливо маніпулювати.

Відомо, що результати успішності залежать не лише від учнів, а й від учителя, який під час освітнього процесу використовує інноваційні технології. Адже, вчитель має бути в першу чергу націленим формувати знання та вміння у дітей будь якого віку. Робота вчителя під час уроків полягає не у виконанні завдань замість учнів, а в допомозі їм знайти правильного рішення поставлених задач, тобто, вчитель має направити свої знання на розвиток позитивного ставлення та сприйняття позитивної атмосфери яка має панувати чи панувати в класі.

Важливо, учні будь-якої ланки освіти без винятку, мають відчувати себе прийнятими вчителем та однокласниками. Комфорт учнів в освітньому процесі залежить від багатьох чинників: мотивації, стану здоров'я, знань вчителями психологічних особливостей учнів з якими вони працюють, тощо. Вчитель завжди має вдосконалювати відчуття комфорту учнів в освітньому закладі. Необхідною є і допомога вчителя в розвитку позитивного ставлення та сприйнятті завдань учнями, які мають виконуватися здобувачами будь-якого рівня освіти; учні мають відчувати цінність та цікавість завдань, розуміти ці поставлені завдання вчителем перед ними. Як виявилось, вплив вчителя на психологічний клімат класу має велике значення.

На сьогоднішній день є безліч порад для того щоб здобувачі освіти, починаючи з початкової ланки відчували себе у комфорті та безпеці під час навчання. Серед безлічі порад, як було наголошено, дієвими вважаємо (похвалу учнів за досягнення під час освітнього процесу; цікавий початок освітнього процесу з використанням інноваційних технологій; обов'язковий початок батьківських зборів з похвали, різних цікавих історій про учнів, можна використовувати навіть відеоролики тощо; надавати учням можливість підіймати свій бал, оцінку; адекватно сприймати часткові та не зовсім правильні відповіді учнів (так як неправильна реакція вчителя має великий вплив на формування у молодших школярів (особливо у дітей першого класу) почуття захищеності); акцентувати на хорошому (відповіді, поведінці, вчинках

тощо); індивідуально підходити до кожного здобувача початкової освіти; поважливе ставлення до кожного школяра та взаємодопомога між ними; використовувати активне слухання, встановлювати контакт з молодшими школярами і зоровий також; поіменно називати їх, приділяти кожному увагу, посміхатися, слухати кожного, контактувати тощо) попередньо зазначені, так як на нашу думку, ці поради сприятимуть під час навчання в освітньому середовищі з комфортом та цікавістю отримувати нові знання.

Перераховані поради можуть стати у нагоді вчителям під час освітнього процесу у початковій школі, але при умові прикладених вчителем зусиль. Кожен вчитель має пам'ятати про те, що саме від нього у першу чергу залежатиме сформованість та розвиток знань та умінь учнів. У сучасному освітньому закладі (НУШ) це краще зробити за допомогою інноваційних технологій, серед яких є метод інтерактивного навчання. Вважаємо за необхідне пояснити, що за допомогою даного методу освітній процес для здобувачів освіти відбувається цікаво, дієво, а також шляхом постійної активної взаємодії школярів, це є важливим для початкової ланки освіти, так як діти знайомляться не лише з вчителем та закладом, а й з однокласниками та учнями школи. Аналізуючи науково-методичну літературу, можна зауважити, що інтерактивне навчання називають колективно-групове навчання тобто навчання у співпраці. Сюди можна віднести й взаємонавчання чи взагалі співнавчання – це коли рівноправні й учителі, й учні. У процесі такого навчання суб'єкти діляться, рефлексують своїми знаннями, вміннями, стають рівнозначними у процесі діяльності.

Інтерактивне навчання (за С. Довбенко, О. Цюняк) – це «це навчання, яке відбувається за умови постійної, активної взаємодії усіх учасників навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними суб'єктами навчального процесу, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють здійснювати» (Цюняк, Довбенко, 2019: 58). Мета інтерактивного навчання полягає в: «створення умов для залучення усіх учнів класу до процесу пізнання; формування у молодших школярів як предметних, так і загально-навчальних умінь та навичок; надання можливості кожному учню розуміти і рефлексувати з приводу того, що він знає і думає; вироблення життєвих цінностей; створення атмосфери співпраці, взаємодії; розвиток комунікативних якостей і здібностей; створення комфортних умов навчання, які б викликали

у кожного учня відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, неповторності, значущості» (Цюняк, Довбенко, 2019: 59).

Використовуючи у своїй діяльності інтерактивні методи навчання, вчитель лише організовує освітній процес учнів, тобто є фасилітатором чи консультантом. Під час такої діяльності й відбувається взаємодія та співпраця між вчителями та учнями, тобто вчитель не має наказувати учням що їм робити, коли їм відповідати. Цей метод дає можливість здобувачам освіти самостійно планувати свою відповідь, а головне відповідати за свої результати навчання, зазвичай результати навчання учнів досягаються взаємними зусиллями з вчителем – «вчитель-учень».

Доповнюючи до зазначеного щодо інтерактивних методів навчання маємо наголосити на тому, що навчання учнів має відбуватися в активній позитивній взаємодії. Але, необхідно зазначити й той факт, що навчальний процес може відбуватися, як: індивідуально, групою, колективом, акцент має робитися саме на співпраці «учень-вчитель». Отже, такі умови дають можливість створити гарну атмосферу взаємодії, співробітництва, організованого навчального процесу учнів – це коли вчитель стає лідером дитячого колективу, хоча насправді він виступає організатором та консультантом процесу навчання.

Застосовуючи інтерактивні методи навчання для молодших школярів під час освітнього процесу, можна помітити, як вони сприяють:

- підвищенню пізнавального інтересу у здобувачів початкової освіти під час навчання, а саме отриманні знань;
- глибокому, міцному та усвідомленому засвоєнню знань молодшими школярами;
- формуванню навичок робити аналіз навчальної інформації, творчого підходу до вивчення навчального матеріалу;
- формулюванню власної думки, правильному висловлюванню;
- розвитку вміння: доводити та аргументувати власну думку; дискутувати та моделювати різноманітні ситуації; збагаченню власного досвіду завдяки різним життєвим обставинам;
- формуванню вміння слухати та чути інших, поважати думку інших, вести та підтримувати діалог; побудові добрих відносин у шкільному колективі; уникненню конфліктів в колективі, розв'язанню конфліктів; спільному розв'язанню проблеми; розвитку вмінь та навичок щодо проектної діяльності; виконанню молодшим школярем самостійної роботи, написанню творчих робіт тощо (Пошетун, 2010).

Дієвими та актуальними серед технологій інтерактивного навчання є: «Акваріум», «Мікрофон», «Карусель», «Коло ідей», «Метод «Прес»», «Розігрування ситуацій в ролях (рольова гра, імітація)», «Ток-шоу», «Мозаїка», «Навчання на базі кейсів», «Світове кафе», «Відкритий простір», «Дискусія», «Дебати» тощо.

З-поміж усіх інноваційних технологій які часто застосовують в освітньому процесі Нової української школи для формування критичного мислення у дітей молодшого шкільного віку є інтегроване навчання.

«Інтегроване навчання (Адаптовано з «Natural Curiosity: A Resource for Teachers» University of Toronto OISE) – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни» (Цюняк, Довбенко, 2019: 44).

Як з боку теорії так і з боку практики актуальність дослідження інтеграції навчання та виховання учнів початкової школи, було висвітлено сучасним науковицею Інною Богдановою в її науковому доробку «Педагогічні інновації в школі підготовки вчителя: кінець ХХ – початок ХХІ століття», вченою доведено важливість проблеми та наголошено на тому, що проблема продиктована новими соціальними запитами, які пред'являються до освітнього закладу зі змінами в сферах науки та виробництва. Досліджуючи погляд Інни Богданової, з'ясовано «вирішуючи міжпредметні пізнавальні завдання, учень спрямовує свою активність або на пошук невідомих відносин, у яких знаходяться відомі предметні знання, або на формування нових понять на основі встановлених конкретних міжпредметних зв'язків» (Богданова, 2009), підводячи підсумок зазначеного, можна стверджувати, що актуально в сьогоденні, і що дійсно як виявилось в сучасному освітньому середовищі узвичаїлася саме міжпредметна інтеграція, яка у свою чергу здійснюється вчителями різними шляхами (інтегровані курси, уроки, проекти, тематичні дні, тижні тощо). Не менше важливою для даного дослідження є думка І. Богданової з приводу предметних меж, як автор монографії їх назвала «роздільники», пояснила, що «предметні межі (роздільники) зникають, коли учителі заохочують учнів робити зв'язок між дисциплінами й спиратися на знання і навички з кількох предметних областей. Інтегроване навчання позитивно впливає на розвиток самостійності, пізнавальної активності та інтересів учнів. Зміст уроків, навчальна діяльність вчителя звернені до особистості учня, тому сприяють всебічному розвитку здібностей, активізації розумових процесів

в учнів, спонукають їх до узагальнення знань, що відносяться до різних наук» (Богданова, 2009). Підводячи підсумок щодо даного дослідження, необхідно наголосити на тому, що за допомогою інтегрованому навчанню, а саме використання цієї технології у дітей молодшого шкільного віку під час освітнього процесу є можливість чітко та глибоко розуміти мету кожного уроку, щоб у подальшому виконувати без труднощів домашні завдання, це відбувається із-за дослідження кожного питання з різних точок зору, приклади до яких беруться з реального життя. За допомогою даної технології (інтегрованого навчання) у дітей молодшого шкільного віку удосконалюються навички системного мислення.

Отже, розвитку та формуванню критичного мислення у молодших школярів, сприяють технології інтегрованого навчання, серед яких є актуальним: «Мозкова атака», «Асоціативний куш», «Кубування», «Daily 5 (Читання і письмо)», «Daily 3 (Математика)», «DAILY 5 (Щоденні 5)», «DAILY 3 (Щоденні 3)» тощо.

Також серед актуальних та дієвих є технологія проектного навчання, яка є не менш важливою для розвитку та формування критичного мислення у дітей молодшого шкільного віку в умовах Нової української школи.

Щодо технології проектного навчання, важливим є науковий доробок С. Довбенко, яка довела у своєму дослідженні, що «проектне навчання (project-based learning) є ефективним і актуальним підходом до викладання та навчання, оскільки створює умови творчого саморозвитку та самореалізації учнів, формує усі необхідні життєві компетенції, які на Раді Європи були визначені як основні в XXI столітті: полікультурні, мовленнєві, інформаційні, політичні та соціальні. Адже, інформаційне суспільство ставить нові завдання перед сучасною освітою, розв'язання яких потребує зміни освітньої парадигми – від знаннєвої до практично спрямованої» (Довбенко, 2018: 274).

Не менш важливим для дослідження є визначення «проектне навчання», яке чітко схарактеризовано у навчально-методичному посібнику «Педагогічна інноватика» О. Цюняк та С. Довбенко. Вчені дане визначення розглядають як «метод, навчаючись за яким, учні, певний час досліджуючи і реагуючи на справжні, цікаві та складні питання, отримують потрібні знання та навички» (Цюняк, Довбенко, 2019: 84). За думкою цих же вчених, «проектне навчання – це застосування знань та навичок для вирішення реальних проблем; підвищення рівня відповідальності учнів за виконану роботу; роботу вчителів у ролі тре-

нера та фасилітатора дослідження з обов'язковою рефлексією; парну чи групову роботу учнів тощо» (Цюняк, Довбенко, 2019: 84).

Отже, результати дослідження щодо проектного навчання довели, що мета такого навчання полягає у залученні молодших школярів до систематичного набуття та засвоєння знань, умінь, одне з яких є створення власних продуктів діяльності. Цей метод як виявилось є дієвим під час розвитку та формуванні критичного мислення у молодших школярів за умови, якщо вчителі молодшої школи будуть розвивати у дітей початкової ланки освіти вміння співпрацювати в колективі. А для цього є важливим та необхідним те, що учителі мають формувати у цих дітей навички спілкування, синтезу, стійкості та міркування.

Звідси слідує, що світній процес у початковій школі має розпочинатися із застосування різних проектів: творчих, рольових, ігрових, інформаційних, практичних, а саме, практико-орієнтованих, дослідницьких та ін., обов'язково має бути врахованим вік, особливості та інтереси здобувачів освіти.

Проектну діяльність можна вдало поєднати з дослідною діяльністю під час освітнього процесу у початковій школі, тому що діти цього віку є допитливими дослідниками, невтомними та старанними спостерігачами, які вивчають та щось цікаве та нове досліджують.

Слушною є думка О. Цюняк та С. Довбенко щодо використання інноваційних технологій в освітньому процесі, авторами доведено, що вони сприяють розвитку та формуванню знань та умінь у молодших школярів, таких як: «рефлексивних (уміння школярами осмислювати завдання; відповідати на поставлені запитання; бачити проблему тощо); пошукових (висувати гіпотезу, самостійного пошуку необхідної інформації), комунікативних (вести діалог, висловлюватися, ставити запитання), експериментатора (розвиток умінь та навичок щодо експериментування), презентаційних (артистичних умінь, монологічного мовлення, використання наочності тощо)» (Цюняк, Довбенко, 2019: 84).

Вважаємо, що самими розповсюдженими інноваційними технологіями, які найбільше застосовують учителі під час освітнього процесу для розвитку та формування знань, умінь та навичок щодо критичного мислення у дітей молодшого шкільного віку, було зосереджено увагу на попередньо обґрунтованих та охарактеризованих, але його можна доповнити не менше дієвими та актуальними у сьогоднішній день, такі як: інформаційно-комунікативні технології (найбільше використовуються під час он-лайн форми навчання чи змішаної);

технології проблемного навчання (технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера) тощо.

Всіма схарактеризованими технологіями, можливо сформувані та розвинути критичне мислення у молодших школярів під час освітнього процесу, але за умови, якщо учитель насамперед буде підготовленим, а головне готовим до використовувати інноваційні технології в освітньому процесі. Адже саме готовність вчителя до застосування інноваційних технологій під час освітнього процесу й демонструє його здатність до нетрадиційного вирішення питань особистісно орієнтованої освіти.

Підготовленість вчителя до інноваційної професійної діяльності, проявляється такими професійними та особистісними якостями, як: (усвідомленні значимості головної мети для розв'язання актуальних проблем в освітній діяльності навчального закладу; врахуванні потреб та інтересів школярів; осмисленні й обґрунтуванні педагогічної позиції під час навчання; сформованості вмінь освітньої мети, методик викладання в залежності від віку здобувачів освіти та враховані нових стандартів й педагогічних орієнтирів освітнього закладу; умінні корегувати процес навчання учнів за критеріями інноваційної діяльності; навчанні учнів в незалежності від віку та особливостей; прояві вмінь продуктивності у нестандартно організованому навчанні, забезпечені школярами творінь своїх результатів навчальної діяльності, стимулюючи їх розвиток за допомогою інноваційних технологій; володінні інноваційними технологіями, методами та формами для організації освітнього процесу; адекватній оцінці, стимулюванні до відкриття та форм культурного самовираження учнів; здатності до «творчого розвитку, рефлексивної діяльності, усвідомлення значущості, актуальності власних інноваційних пошуків і відкриттів» (Цюняк, Довбенко, 2019: 106).

Але як виявилось, що готовність педагога є не менше важливою ніж підготовленість саме до використання інноваційних технологій під час освітнього процесу. Вважаємо за необхідне, готов-

ність педагогів, визначити за наступними показниками:

- усвідомлення вимог до застосування інноваційних технологій у своїй педагогічній практиці, а саме готовність застосовування інновацій освітньому процесі;
- інформованість щодо інноваційних технологій – застосування новаторських методів;
- зорієнтованість на створені власних творчих завдань, актуальних методик, які у свою чергу налаштовані на експериментальну діяльність;
- готовність до розв'язання проблем, які пов'язанні зі змістом організації освітнього процесу за допомогою інноваційних технологій;
- вживання практичних навичок під час опануванні інноваційної технології, а особливо при використанні нової.

Отже, показники, які було попередньо схарактеризовано, як правило проявляються у вчителя не приховано, а навпаки виявляють себе у різноманітних взаємозв'язках. Приміром, виникає необхідність у нововведеннях, які роблять освітній процес в конкретній галузі активнішим, успішнішим. Саме інноваційні технології роблять процес навчання успішнішим, за допомогою інноваційної діяльності долаються труднощі, знаходяться нові засоби, підходи до взаємодії навіть тих учнів, які не сприймали в повній мірі навчальний матеріал і були не активними здобувачами освітнього процесу.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямку. За результатами дослідження було виявлено, що саме за допомогою сучасних інноваційних технологій формується критичне мислення у дітей молодшого шкільного віку, ці технології як виявилось мають величезний на цей процес вплив, але за умов їх використання під час освітнього процесу на всіх без винятку уроків, так як за допомогою інноваційних технологій збагачується процес навчання і стає для здобувачів освіти, особливо для початкової ланки, цікавим, а головне сприяє їхньому формуванню та розвитку критичного мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богданова І.М. Педагогічні інновації в школі підготовки вчителя: кінець ХХ – початок ХХІ століття: монографія. Одеса : М.П. Черкасов. 2009. 157 с.
2. Довбенко С.Ю. Ключові компетентності у європейському освітньому просторі: колективна монографія «Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор» / За наук. ред. д.п.н. Оліяр М.П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В.П., 2018. С. 268–278.
3. Пометун О.І. Основи критичного мислення: навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи / О.І. Пометун, Л.М. Пилипчатіна, І.М. Сущенко, О.І. Баранова. Тернопіль, 2010. 216 с.
4. Цюняк О.П., Довбенко С.Ю. Педагогічна інноватика : навчально-методичний посібник . Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. 190 с.

REFERENCES

1. Bohdanova I. M. (2009) Pedagogichni innovatsii v shkoli pidhotovky vchytelia: kinets XX – pochatok XXI stolittia: monohrafiia. [Pedagogical innovations in the teacher training school: the end of the 20th - the beginning of the 21st century: a monograph]. Odesa: M. P. Cherkasov. [in Ukrainian].
2. Dovbenko S. Yu. (2018) Kliuchovi kompetentnosti u yevropeiskomu osvithnomu prostori: kolektyvna monohrafiia «Hirska shkola v umovakh reformuvannia systemy osvity: kompetentnisnyi vektor». [Key competences in the European educational space: collective monograph “Mountain school in the context of reforming the education system: competence vector”]. Eds. Oliar M. P. Ivano-Frankivsk, 268–278. [in Ukrainian].
3. Pometun O.I., Pylypchatina L.M., Sushchenko I.M., Baranova O.I. (2010). Osnovy krytychnoho myslennia: navchalnyy posibnyk dlia uchniv starshykh klasiv zahalnoosvitnoi shkoly. [Fundamentals of critical thinking: a study guide for high school students]. Ternopil. [in Ukrainian].
4. Tsiuniak O. P., Dovbenko S. Iu. (2019). Pedagogichna innovatyka : navchalno-metodychnyi posibnyk [Pedagogical innovations: educational and methodological manual]. Iavno-Frankivsk. [in Ukrainian].